

Žant ed cà nòstra... a Ràmma *Giuseppe Venturoli*

Girundlând par Ràmma, ala fên dal 2012, dala Piâza dal Pòpol a m sãn arapè só par la schèla ch'la pôrta al *Pincio*. In cal beléssum zardén ai é una móccia ed bósst ed parsunâg' famûs: di artéssta, di puléttic, di generèl, di sienziè e ví acsé. A dimónndi ed sti mazucón ai amanca al nès, un destén pròpi prezîs a quall di bósst ch'ai èra int al nòster *Pincio*, sé, insàmma, la Muntagnòla, e ch'i én la dimustraziàn che la mèder di cretén l'é sãnper inzènta a tòtti àl latitùdin. Mo turnàn pûr a Ràmma: pròpi atàis ala beléssima *Casina Valadier* (che incû l'é un ristorànt chèr arabé) ai é al bósst ed Ióffa Vintròl (*Giuseppe Venturoli*), un inžgnîr idràulic ch'al nasé a Bulaggna ai 21 ed žnèr dal 1768. Al fò profesàur ed matemàtica e stòria naturèl al'Università ed Bulaggna e dal 1817 al fò ciamè a Ràmma dal Pèpa Pío VII con la nòmina a Presidànt dal Cunséi Idràulic e Diretàur dla Scòla di Inžgnîr, ch'la fò la prèmma in Itàglia, seguè da qualli ed Milàn e Nâpol. Al scréss di tratè ed mecànica e d idràulica ch'i fónn tradótt anc in inglais.

L inžgnîr Ióffa Vintròl al mòrs a Bulaggna ai 19 d utàbber dal 1846.

Al bèl l é che quand che mé a véss al sò bósst e a lizé al nómm ch'ai é sàtta, a pinsé a cal *Venturoli* ch'i i an dedichè una strè fòra ed San Vidèl. Invèzi nâ, parché quall al s ciamèva *Angelo* e l èra cl architatt ch'al prugeté al Palâz *Hercolani* in Stra Mazàur e la vélla con al stass nómm a *Belpoggio*; la cîsa ed San Žugliàn in stra Stèven, al Palâz *Pietramellara* in Bâurg Salâm (incû *via Farini*) e l'infazè dla cîsa ed San Gregòri in Batsàs (*via Battisasso*, incû *via Montegrappa*).

Pellegrino Rossi

Che *Pellegrino Rossi* al fòss pròpi ón ed cà nostra al n é brîsa vaira. L èra nèd in Tuschèna, a Carèra, dal 1787, mo al studié int la nostra Università e dâpp la làurea l avré al sò stùdi da avuchèt int al palâz al nómmer 11 ed Barberî, pròpi in dóvv ai é anc la Famajja Bulgnaisa. Una lâpid l'arcòrda stè particulèr.

S'l avéss tirè d lóng a fèr l avuchèt a Bulaggna, probabilmànt an srèv brîsa pasè ala stòria e al n arèv brîsa un bósst int al *Pincio* ed Ràmma. Mo sâuratótt an srèv brîsa stè amazè con socuanti scurtlè, probabilmànt da Angelo Brunetti, cal popolàn ch'l èra ciamè "*Ciceruacchio*", ch'al scapè ví da Ràmma insàmm a Garibèlde e ch'al fò fusilè dai tugnén insàmm ai sù dû fiû quand i al ciapènn vèrs Ruvîg.

Mo, a dirî vuèter, cus'èrel andè a fèr a Ràmma? Dànca: intànt bisàggna savair che al nòster avuchèt par tòtt al perìod ed Napoleàn al fè al magistrè a Bulaggna e, dal 1814, al profesàur ed Dirètt Penèl int la nòstra Università. Dâpp ala scunfètta ed *Gioacchino Murat*, prèmma l andè a Genova e pò dâpp in Franza e Sguézza, pr andèr pò a finîr Ràmma dal 1845 in qualità ed minésster ed Franza prèss al Pèpa.

Dal 1848 l azeté l invîd ed Pío IX a dvintèr ón di sù minésster, un incàric ch'al tgnè par pûc mîs parché *Ciceruacchio*, o chi par ló, al l avèva bèle aducè e l èra drî a dèr la prèda al sò curtlâz.

Raimondo Montecuccoli

Ai é chi dîs che se incû in pòst di canpanî a n avàn brîsa di minarèt, al mèrit l é al sò. Stal muntanèr, ch'al nasé a Pavóll ai 21 ed febrèr dal 1609, pòst ch'al fé una bèla carîra militèr ai ũrden dl inperatàur dl'Àustria, una vòlta dvintè cmandànt in chèp dl esèrzit inperièl, ai prèmm d agâsst dal 1664, int la batàglia dal Raab - un fiómm dl'Ungarî - al cazé un frâc ed bòt ai tûrc ch'i vlèven cuncuistèr prèmma Vienna e dâpp tótta l'Euròpa. Al nòster generèl al s èra tirè drî un sò parànt bulgnais - *Enea Silvio Caprara* - ch'al véns al mând ai 16 e nuvàmber dal 1631 in cla famajja ch'i stèven ed cà int al palâz in dóvv ai é la Prefetûra (e ch'i èren anc i padrón di Prè ed Cavrèra). Stal parànt l èra praticamànt al sò apredéssta, ch'l avèva da fèr pràtica int al mstîr dàli èrum e pròpi par quasst ai téns drî in tòtti àl batàli.

Montecuccoli al pasé la vétta a cunbàter, dvintànd al stratèga pió zebrè pròpi ló, che invèzi i al vlèven indirizèr ala carîra eclesiàstica. Al scréss una móccia ed tratè d èrt militèr e pr i sù mèrit ed suldè al mité insàmm una scariulè ed téttol nobilièr. Al sò bósst al *Pincio* al vòls arcurdèr *ai posteri* che stal marcais, ch'l avré i ũc' int un paísén dla muntàgna mudnaisa, al salvé la cristianità. Al mòrs a Linz ai 16 d utàbber dal 1681.

F. C.

Äl fòl dla nôna Nôccia

Äl margarétt

Quand ai arîva la premavaira, int al zardén dal castèl al prè as rinpèss ed margarétt con al còr d'ôr e äi fuitènni bianchi con l'urèl d'un bèl rôsa delichèt.

Un dè al pränzip Chichén, in st mänter ch'l in cujèva un mazulén par méttrel int un bichîr e regalèrel ala màma, al sinté una vuslèrna sutîla sutîla ch'la gèva:

- *Ajût! Brîsa scuizèrum!*

Chi avèvel dscâurs? Chichén al s achiné e al vdé, pròpi in vatta a una margarétta, una fangénna dai cavî bionnd, fté ed zâl, e con dâu èli da parpâja atachè ala vétta.

- *Stà aténti a n pistères!*

- *Mo chi sîv?* - al dmandé Chichén.

- *A sän in tant* - l'arspundé la fangénna - *furmîg, viôl, bigât, panpåggn. Vût dvintèr cinén cunpâgna nuèter, acsé at i presänt?*

Détt fât, la ragazôla con äli èli da parpâja la vulé atais a Chichén, dal sâu èli ai casché una pulvrénna màgica e Chichén, int un spèll, al dvinté cinén cinén. Adès a Chichén äi margarétt i i parèven di âlber con un gròs trânc e con in zëmna un'unbrèla bianca e zâla.

- *Vén Chichén* - la gé la ragazôla, che adès l'èra granda cme ló - *mé a m ciâm Ghétta, e a sän la fèda däl margarétt. Vaddet, quassti äli én äi furmîg. Äli én drî a purtèr int la sò tèna däl brîsel e di granén acsé, quand ai vgnarà l invèren e al srà fradd, äli aràn da magnèr. Quasst l é un bigât, che a té adès at pèr un gròs sarpänt, mo invèzi l é cinulén e al gîra strisiänd. Quand al srà un pôc carsó al dvintarà una beléssima parpâja ch'la vularà in vatta ai fiûr.*

Chichén an cardèva brîsa ai sù ûc', quand l'èra grand al n avèva mai véss che sâtta ai sù pî ai fòss tant bistién ch'i s muvèven.

- *Quissti i én i grèll* - la gé ancâura la Ghétta - *i sèlten stramèz al'èrba e quand ai vén sîra i dan algrî al prè con äi sâu cantè.*

Tótt int na vòlta as sinté un gran scaramâi e un'âmmbra da zigànt la fò sâura ed låur. La Ghétta la fé arîsg in tänp a tirèr da una pèrt Chichén, che una gròsa schèrpa la s pugé atais a låur, e sóbbit ai vgné drî cl'ètra.

- *Cus'él stè?* - al dmandé Chichén.

- *L é al zardinîr Gògo ch'al lavâura int al zardén. Vaddet cum a sî priglûs vuèter cristiän par nuèter abitânt dal prè?*

- *Oh Ghétta, am dspieù dimónndi! Adès a fäm turnèr grand, e a t inprumétt ch'a starò sänper aténti a dôvv a métt i pî!*

Chichén al saluté tótti äi bistiènni ch'l avèva cgnusó, al brazé la Ghétta pò lî la i vulé in vatta ala tèsta fagànd caschè la pulvrénna durè däl sâu èli, e Chichén al turné grand un'ètra vòlta.

- *Chichén, duv ît?*

La nôna, ch'la n al vdèva da un pzulàtt, l'èra drî a ciamèr.

- *A sän qué, nôna! A sän stè a vadder lavurèr äi furmîg, ai ò véss di bigât, di grèll, däl panpåggn. Mo adès bisâggn ch'a stâga dimónndi aténti, parché a n vói brîsa pistèr i mî amîg!*

La nôna la fó cuntänta ed cla prumassa, anc s'la n avèva brîsa capé duv as fòss stè Chichén quand l'èra sparé. Mo, as sà, i grand i n én pió bón ed crädder al fòl.

la Nôccia d' Bastèl

Äl scuadratti

Am é capitè ed bacajèr con un ragazzlâtt anvâud d'un mî amîg, ch'al m à cuntè d'avair dsméss ed zughèr a balân int la scuadratta d'na *Polisportiva*, parché i i fèven fèr sâul di alenamént e mâi una partîda con n'ètra scuèdra. A i ò dmandé «Cum èla mâi?» e ló al m à détt che ed zughèr a fòddbal l é un quel ch'ai piès da mât, mo l'èra stóff ed séntres a dîr «t î un tréss, t î un bròc». Al dîs ch'al zugarèv sâul par pasiän e par divartîres, sänza inciónni ètri pretais. Siché dänca, pòst che anc int una scuadratta ed cínno i an da fèr äi partîd sâul i miûr, adès ste ragazzlâtt al s é méss a zughèr a ténis. Al fà:

- *Acsé adès, in cal zûg lé, i én ublighè a pasèrum la bâla!*

Sta nutèzzia la m à fât andèr fòra dai guèz. Mo che fât lavurîr: parfén int una scuadratta ed muclón, i alenadûr i n pänsen brîsa a fèr divartîr i ragâz, a insgnèri ed zughèr, a savair afruntèr sia la vitòria che la pèrsita. Nâ, dimónndi ed sti alenadûr i s sénten tótt di Erèra o di Muriggn e ai intarèsa sâul ed vénzer. Mo äi *Polisportive* i n arènn da èser nèdi par la difusiän dal

spòrrt stramèz ai zûven, par môd ch'i tójjen só däli abitudin sèni ch'al faràn pò còmed quand i sran di òmen fât? Pusébbil che quall ch'i ciâmen al *Sport di base*, invèzi d'un bèl divertimänt al séppa guintè una seleziän pr arlivèr sâul di canpiunzén, buciänd vî quî ch'i vrènn sâul còrrer drî a una bâla e dèri di chèlz?

Am vén al dóbbi che la morèl mèrza-patòca dal spòrrt di profesionéssta migliardèri la séppa arivè fén qué. Intindäriines bän: mé a n ò mégga gnînta cäntr äi gâr e cäntr al fât ch'i èven da vénzer i miûr, es a n ò gnînt da dîr cäntr al fât ch'as èva da arlivèr i pió brèv par fèri dvintèr di canpión, an i é dóbbi. A dégg sâul che quasst, pr al *Sport di base*, l'arèv da èser l'obietîv **nómmer dû**. Mo duv èl andè a finîr l'obietîv **nómmer ón**, dôvv l'ónnica qualité l'arèv da èser l'inpåggn e la lealtè, col prupòsit d'ufîr a tótt quî ch'i n an vójjia la pusibilitè e l'ucasiän d'fèr pèrt d'una scuèdra?

Par quall ch'a sò e par cum a la vadd mé, äi *Polisportive* äli arènn da èser däli urganizaziän ch'i cójjen di ragazzlètt, i i fan divartîr, i insägnen ed zughèr e masmamänt ed stèr insämm. Pò se quelca vòlta ai saltéss fòra anc ón ch'al dvintarà un canpiän, benéssum: l'é tótt'òca! A m arcòrd (che nójjia con sti arcòrd!) quand da zúvnàtt a zughèva a balân int un canpàtt o in mèz ala strè, con dâu prèd par fèr la pôrta: a zughèven tótt, bón e tréss. Quand as furmèva äi dâu scuèder, avèven parfén al vadder ed dlîzer un zugador brèv alternè con un èter pió inbalzè, par môd ed mantgnîr una lealtè, una simetrî e un ecuilèbbri che inción s'avèva insgnè, mo ch'i èren naturèl int al mând dal pòpol d'alâura e anc int la mazòca di cínno. E la fazannda l'à sänper funzionè ala perfeziän.

Chisà, fòrsi parché in chi canpètt ed periferî an i èra inción òmen grand a fèr l'alenadûr? Am é d'avîs che, adès, l'obietîv prinzipèl ed dimónndi alenadûr ed stäl scuadratti al séppa pió la (sò) sudisfaziän ed vénzer una partîda par séntres dîr ch'l é brèv, piotòst che quall ed cavèr vî di ragazzû da dnanz a una TV o a un videoghè. Mo, as sà, äi taraghèggn äi fan spass di gran svèri e a spèr ed sbaglièrum anc stavòlta...

la Taraghèggnâ (G. L.)

Caranvèl 1870

Fòrsi i caranvèl bulgnîs d una vòlta èrni pió algher ed quí d adès? As prèv pinsèr acsé, andànd a vadder al resocànt dal Caranvèl dal 1870. Int al manifèst di urganizadûr a i èra scrètt "Nó (cum i dîsen i Pèpa e i rà) *Balanzân I* (prémm) e *ónnic rà dal Caranvèl, gran Mässter dl Åurden Preistoric di Turtlén, a vlän dîr ai presént, ai pasè e a quí ch'vgnaràn: salût e bêzi!*".

Pò, sóbbit sätta, par cunsièr d mandèr int al canèl la malincunî ch'la muşghèva int la cappa ed tòtt par càulpa dla misèria, al manifèst al gèva: "*Anc s'avèssi purtè al Mânt ed Pietè l arlói che par vó l èra un tesòr, av avanza sänper cl'ètra ricazza ch'l'é la sghèssa, ch'la fò inventè dal Ministèri däl Finànz par schivèr al malàn dl inbarâz ed stämm, prudótt dal magnèr tròp pan o tròpa pulânt*".

Pòl dèr che quí ch'i scrivènn cal manifèst i n s n adènn brîsa ed tratèr un argumänt tant cgnusó, parché i èren ân con una plómma ch'la fèva i cinén e la zänt i padèven la fäm.

Intinimòd, anc s'ai èra cla gran rèna, int al giornèl *II Monitore* as psèva lèzer che int la sfilè däl mäscher pr äl strè ed Buläggna, as èra vèsst di bî custóm, däl bèli fâz, di gran bilén strumnè vèrs i spetàdûr. Pò, vèrs sîra, ai èra stè una gran procesiàn ed ragazlett e ragazlatti ch'i purtèven tòtt una fasèla (o, s'a preferän, una fiäcla) impiè. Ala fén i arivènn tòtt in Piäza dla Pès (brîsa qualla d adès fòra ed Sant Isí, mo qualla che alåura la s ciamèva acsé e che incû l'é intitulè a Galvàn) dóvv ai fò urganizè un gran bäl par tòtt i bulgnîs ch'i balènn fén vèrs matèina.

Mo, cum al dîs sänper *II Monitore*, in cal Caranvèl ai fò un gran dîr anc pr un èter quèl. Al Marcaîs Alberghèti, presidänt dla Sozietè dal dutåur Balanzân, l urganizè una lutarî con l'estraziàn da fèr ai 24 ed Febrèr in piäza Granda. I prèmi, tacànd dal pió cén, i èren quissti: un gavatta ed susèzza, un sâc ed faréina, un parsótt, un ninén, un sumâr, e un bâ con... la sò sgnåura. Sé, chi avèva scrètt al manifèst al s èra tartgnó par pudåur e, invèzi ed scrîver "un bâ e una vâca", l avèva scrètt acsé. O fòrsi l avèva pòra che, scrivànd "una vâca", quèlc bulgnai al s cardèss ed vénzer... quèl

èter.

E chi fèss una bèla lutarî anc par ste Caranvèl dal 2013? E quí srènni i prèmi pr atirèr la zänt? Un bâ, un ninén o un sâc ed faréina? Am pèr difèzzil. E chi pruvèss con "*prémm prèmi: un scanân da deputè o senatåur*"? Quant ed chi bigliètt ch'as vindrèv! Anc se pò, ala fén, as prèv sänper dîr ch'l èra tòtt un schèrz. Tant a sän par Caranvèl...

Sbraghirén (G. L.)

Èlio e al fiómm

Al fiómm Santèren, däl vòlt chelum, däl vòlt agitè, al còrr, magnéffic, a serpentèina dal'Èlta Vâl fén a Ìmmola, pasànd drî al chèv ed prèda ed lónna ch'al s avèrenn stra Firenzòla e San Pelegren, cazàndes sätta al'archè a schèinna d èsen, ónica e ardé, dal Pânt di Alidòsi a Castèl d Rí, sfrisiànd la vånna dal zass fén a Funtanälls e al Mulén ed Canpòl, in dóvv al fåurma una gran vultè; al Båurg Tusgnàn al tâja e al pâsa la vånna, ch'la vâ d lóng par sò cànt vèrs la Vâl dal Sènio; e pò vî, zâ fén a Ragg e al mèr.

Èlio l avèva una pasiàn par la pèrt ed fiómm ch'al cgnusèva, qualla ch'la còrr int la sò Vâl, in particolèr qualla ch'la pâsa drî ala vånna dal zass, atais a Funtanälls. A Èlio ai èra sänper piàsò al sò fiómm e par ló l èra un gran şgugiòl farmères, int i mumént lébber, só la sò rîva giaråusa, méttres a sèder in vatta a un sasån e guardèr l'âcua a còrrer e i pèss a scuitlèr, e pò ai piàsèva ed dlîzer un sâs piât e trèrel int al fiómm, fagandi fèr trî o quâter sèlt só l pail dl'âcua. Da ragazòl, tgnand drî coi ûc' al sâs, al s insugnèva ch'an se srèv mâi farmè, mo al srèv andè d lóng zâ zâ fén al mèr e, con la fantaî, al s imazinèva i paîs e äl zitè che al fiómm al travarsèva, brîsa quí vîr, mo quí che ló l avèva inparè a cgnósser in vatta ai liber dla bibliotèca dla scòla. Ala sîra al lizèva d arpiât, stand atènti che la lûs dla lumîra a petròli la n filtrèss dal bûs dla ciavadûra, parché sò pèder, cme tòtt quí ch'i fan al dîr lavurîr di canp, al pinsèva che quí ch'i lèzen i fòssen di vegabónd. Insåmma, al fiómm l avèva sänper dsdè la vójja ed libartè d Èlio che, drî äl sâu spänn, al psèva dèr la mälla ala sò fantaî. Anc quand al lavurèva int al sitarén dla fä

majja, pròpi atais ala spånnda, ògni tant al livèva só i ûc' e al s apusèva dala dûra fadîga guardànd l'âcua còrrer e fantasticànd, fén che sò pèder ai dèva la vâuš e al le parèva só.

I ân i pasènn, col sò càrg ed responsabilità, e Èlio al n avèva pió avó tänp pr äl sò fantaî anc se, quand al psèva, l èra andè d lóng a andèr a guardèr la curänt dl'âcua. Adès al savèva ch'al n arèv mâi lasè la sò Vâl, al mâsum l èra arivè a Ìmmola e, in chès eceziònel, a Buläggna, cme cla vòlta ch'l avè da purtèr al şbdèl la Clåra, la mujèr dimónndi malè, che a Ìmmola i n èren brîsa in grèd ed curèr. In chi dé dsprè al sò fiómm al i èra manchè dimónndi, ai parèva che s'l avèss psó farmères só l sâu rîv l arèv avó un pòc ed suliv.

Di ètr ân i èren pasè e un dé, vèc' e ormâi da par sé, l avèva sintó al bisåggn d arvadder al fiómm, anc se ai srèv custè dimónndi fadîga andèr zâ e dâpp turnèr só pr un chilòmeter. Pian pian, stand dimónndi atènti, l andè zâ par la disaisa e adès l èra qué ch'al s pirdèva drî a cla gran mâsa arzintè ch'l'andèva d lóng par la sò strè. L èra da dimónndi ch'an guardèva cal spetàcuèl, parché i fiû, ch'i stèven a Ìmmola col sâu famai, i l avèven parsuès a dèr in afètt al sît e a cunprèr un apartamintén in pajais, d'in dóvv al fiómm an se vdèva gnanc da luntàn. Guardànd l'âcua ai turnè in amänt äl fantaî ed quand l èra zåuven, al vdèva di pajîs luntàn, mo int l istàs tänp al savèva d èser ormâi ala fén di sù dé, e alåura al pinsè ch'al srèv stè bèl pasèr al sò spîrit a un sâs, e pò trèrel int l'âcua, ch'la l arèv purtè sîg fén al mèr. Ai scapè da rédder pr al sò fantasticherî pò, sänper ridànd, al dlizè un sâs piât e al livè só al brâz par trèrel.

Al fò catè dal responsåbil dla pânpa ch'la pòrta l'âcua al pajais, ch'al gé che, quand l avèva trovè Èlio bucón e al l avèva prilè par pruvèr, inutilmänt, d ajutèrel, ló l avèva la fâza suridänta, e inción fò in grèd ed spieghèr parché al strichèss un sâs int na man.

Maria Luisa Giannasi

(trad. in bulgnaiš dala Nòccia d Bastèl)

Pr arcurdèr Silvano Rocca

Zîrca un ân fà, ai 7 ed mèrz, Silvàn Ròca al s'à lasè. Insåmm a socuànt

amîg (Luigi Lepri, Gianni Dal Monte, Gianfranco Paganelli, Ghino Collina e mé, insâmm ala presidânza dl'ANCeSCAO) avèven pinsè d arcurdèrel con una manifestaziân póbblca int un Zânter Sozièl, mo *imprevisti fattori esterni* i an fât in manîra che quasst an séppa brîsa pusébbil. Alâura, la poesî scréta da Silvân - "La vétta" - che Gigén al lizé dnanz ala sô câsa avêrta, in Zartâusa, a la vói trascriver qué sâtta cme omâg' a un amîg ch'l'è stè un òmen unèst e un poêta ed gran râza.

Fausto, par tótt i amîg

La vétta

(Silvano Rocca 2008)

vincitrice al concorso di Pieve di Cento

Sé, la vétta, la vétta,
as fâ prest a dîr "la vétta".
Una parôla, un riturnèl,
una cantè a tóttâ vâus,
al sâul, lé, atachè al zîl,
la lónna dréttâ e arbaltè,
al vânt sânzâ arpôs,
al culâur cèr, cal scûr,
i dé ón sâura a cl èter
e chi grópp dîr
ch'i n se dstrîghen mâi
e âli ôs e al sangv e la pel
ch'i én sânpèr drî a smagnèr.
E pò l amâur,
l amâur ch'l arîva
e t a n al cgnóss brîsa,
la luntananza, la speranza,
al zûg bûr dla cusîanza,
la fadîga ed capîr,
la pôra ed sufrîr
e una prêda sânpèr da vultèr,
partîr e arivèr,
arivèr e partîr.
Sé, la vétta, la vétta,
as fâ prest a dîr...

Sbarluciând stra vèci pâgin

Una mûlta ed tant ân fâ

Ai 24 d utâbber dal 1861, ali ónng' dla matérina, la sgnèra Clotilde Onofri la spalanché la fnèstra dla sô cuséna al nómmer 260 dla strè dâl Lâm e sânzâ tant pinsèri la sfrunblé zâ una mastlè d âcua. L'èra un'abitûdin che, âultr a lî, i l'avèven parécc' bulgnîs, anc parché, dâto che l'âcua in cà an l'avèva praticamânt inción, ed conseguânza anc i stièr e i dscârg in generèl i èren una raritè.

Sfurtónna vòls che, pròpi int al mumânt che la sgnèra Cutéllida *provve*

deva a smaltire le rimanenze liquide di cucina, par la strè ai pasèva i sgnâuri *Diotalevi Vincenzo e Brandoli Pietro*, dû pulismàn *facenti parte della Guardia Municipale*, ch'l'èra stè custitué pròpi l ân prémma in pòst dla G. U. B. (*Guardia Urbana Bolognese, i cui componenti*, naturalmânt, i èren ciamè "i gûb", opûr la "Guèrdia scarpazâinna" par la manîra ch'i avèven ed scarpazunèr durânt âl manifestaziân). La guèrdia Diotalevi al fò ciapè in pèn da cla piôva ch'la n vgnèva brîsa zâ dal nòvvel mo da una fnèstra. I dû *tutori dell'ordine* i andènn a bâter ala pôrta dla pôvra Cutéllida che, dnanz a cal disâster ch'l'avèva cumbinè, ed sicûr *si sarà profusa in mille scuse, che però non valsero ad impietosire i due agenti, che redassero il verbale che ci è pervenuto integralmente:*

Municipio di Bologna

Verbale di contravvenzione

Ufficio: Guardie Municipali a carico della signora Clotilde Onofri

*"L'anno 1861 in Bologna, addi ventiquattro del mese di ottobre, alle ore 11 antemeridiane Diotalevi Vincenzo e Brandoli Pietro, Guardie Municipali al servizio di questa città di Bologna, trovandosi nella strada Lamme rilevammo che da una finestra della casa abitata dall'intestata Clotilde Onofri in strada Lamme 260, veniva dalla medesima gettata acqua sulla via pubblica, bagnando in pari tempo la guardia Vincenzo Diotalevi, il quale dovette stare due ore al sole per risciutarsi." (int al varbèl ai é scrétt pròpi acsè: *risciutarsi!*)*

Purtròp a n cgnusân brîsa l'entitè dla mûlta che la pôvra Cutéllida la téns paghèr, però ste fât al s fâ da capîr in che cundiziân as vivèva brîsa sâul zânt ân fâ, mo fèn a dâpp l'últma guèra. Fèn al 1952, a Bûdri, mé e la mî famajja a stèven int una cà sânz'âcua e mî mèder par fèr da magnèr l'andèva int una piazzata in dóvv ai èra una funtanérina póbblca. Una curiositè: int al varbèl, la strè dâl Lâm l'è ciamè col sô vair nómme ed *strada Lamme*, cioè strè ch'la pôrta int un sît ómmd, pèn d âcua, cum l'èra la canpâgna intâuren a Bertali, a Pscarôla, al'Ôca, ala Nûs, al Trabb, a Melacâpa. Insâmma: fôra dâl Lâm.

F. C.

La siânza di nûster vîc'

Tâs bardâs (*Verbascum Thapsus*) - tasso barbasso, verbasco, erba selvatica, già officinale. Nella medicina popolare è ancora usata contro l'itterizia e le donne fanno orinare l'ammalato su questa pianta, credendo che ciò serva a far fuggire il male. I fiori pestati vengono impiegati come empiastro contro le punture delle vespi ed altri insetti. E coi fiori lasciati per qualche tempo nella liscivia si pretende di dare ai capelli il colore dell'oro. In commercio, colle foglie di verbasco vengono falsificate quelle della digitale.

Tazàtt (*Narcissus tazetta*) - narciso tazetta, volgarmente giunchiglia, fiore de' prati.

Da: G. Ungarelli, *Le piante aromatiche e medicinali nei nomi, nell'uso e nella tradizione popolare bolognese.*

Tipografia Luigi Parma, 1921.

Al Pânt dla Biânnda

Nómmer 120 dal 2013

Diretâur irresponsâbil e limušnîr:

Fausto Carpan

Dsèggn uriginèl:

Lupâmbbol (Wolfgang)

Umberto Sgarzi

Matitâza (Giorgio Serra)

Coretâur di sbâli: **Bertén Sèra**

Strulgân eletrònic: **Âmos Lèli**

Abunamént par pòsta: almânc 20 € al ân.

Indirèzz:

FAUSTO CARPANI

Via Emilia Ponente 21

40133 BOLOGNA

tel. cell. 339-3536585

fausto.carpani@alice.it

Al dizionèri ed riferimânt par cäl paròl ch'âli én difèzzil da capîr l é quasst:

Lepri – Vitali

Dizionèri

BULGNAIS - ITAGLIÂN

ITAGLIÂN - BULGNAIS

Pendragon, 2009

I sît bulgnîs i én quissti:

www.pontedellabionda.org

www.clubdiapason.org

www.lafamigliabolognese.it

www.bulgnais.com

www.marcopoli.it

Programmi di febbraio, marzo, aprile 2013

FEBBRAIO Mercoledì 27, h. 20,30	Teatro Arcipelago di Pianoro (viale Resistenza 201): "Questa è la mia città", note, immagini, atmosfere di luoghi dentro e fuori le mura di Bologna raccontati, cantati, fotografati da Fausto Carpani con Luigi Lepri, con i disegni di Giorgio Serra, con la chitarra di Antonio Stragapede.
MARZO Venerdì 8, h. 21.....	Teatro Bibiena di Sant'Agata Bolognese: "Dâu vâuş, una chitâra, un dialât" con Fausto Carpani e Luigi Lepri.
Mercoledì 13, ore 16.....	Sala dei Circoli (via San Felice 11): pomeriggio in compagnia dei poeti dialettali, con la partecipazione di Fausto Carpani e Sisén. Presenta Mirella Musiani.
Venerdì 15, h. 21.....	Teatro delle Temperie di Calcara: "Bologna cantava e canta", carrellata sulla canzone bolognese dall'800 a oggi. Con Fausto Carpani, Luigi Lepri, Antonio Stragapede.
Giovedì 21, h. 16,30.....	Nella sede della Famajja Bulgnaiša (via Barberia 11): pomeriggio in compagnia dei poeti dialettali, con la partecipazione di Fausto Carpani e Sisén. Presenta Mirella Musiani.
APRILE Sabato 6, h. 21.....	Teatro Lazzari di Monterenzio, serata in favore dell'Istituto Ramazzini con Fausto Carpani, Luigi Lepri, Antonio Stragapede.

Associazione Culturale
IL PONTE DELLA BIONDA
www.pontdellabionda.org

Teatro Duse

Via Cartoleria 42 - Bologna - 051 231836

biglietteria@teatrodusebologna.it - acquisti online su www.vivaticket.it

Prevendite biglietti: biglietteria del teatro dal martedì al sabato dalle 15 alle 19

Sabato 6 aprile, ore 21 - Domenica 7 aprile, ore 16

GIORGIO COMASCHI

Calde le pere

Bologna del sesso, dei delitti e dei casini

Vietato ai minori di anni 16